

Bibliografía

Geografía Universal

Dirigida per VIDAL DE LA BLACHE i GALLOIS, traducció espanyola adaptada. Barcelona, Montaner i Simon. 22 volums en quart, en publicació.

Geografía Universal. Descripción moderna del mundo.

Dirigida per Ferran VALLS i TABERNER, Barcelona, Institut Gallach. Cinc volums en foli menor, en publicació.

Nueva Geografía Universal.

Per GRANGER, DANTIN i IZQUIERDO, Madrid, Espasa-Calpe. Cinc volums foli menor, en publicació.

El Cielo y la Tierra. Novísima geografía universal ilustrada

BELTRAN i RÓZPIDE, COMAS i SOLÁ i M. POMPIDO. Barcelona. Seguí, fascicles en foli menor, en publicació.

De feia molt temps la manca d'una Geografia Universal en llengua espanyola es feia sentir en tots els països en els quals es parla o es coneix aquest idioma. Hi havia sols en espanyol un gran nombre de petits manuals d'ús escolar, quasi sempre molt defectuosos des de tots els punts de vista, i algun tractat geogràfic molt antic i, per tant, de vàlua molt disminuïda com és el cas de les traduccions de l'obra monumental de RECLUS. Però com sol esdevenir en circumstàncies semblants, la idea ha pres realitat en el conjunt d'activitats de diversos editors i es pot dir que simultàniament quatre empreses diferents s'han posat a la tasca, en veritable competència. Nosaltres no sabem si, editorialment, això és un bé o un mal; però col·locats en el punt de vista del públic lector estudiós, sembla més aviat un benefici. Per una banda, no podent ésser el pla de totes les obres absolutament igual, hem de veure tractar el mateix tema per molts autors amb extensió i finalitats diferents, la qual cosa ha de permetre un coneixement més perfecte de les matèries tractades; i, per altra banda, tal vegada de la competència editorial resulti una millor presentació material i fins un preu més reduït de les obres, encara que en algun cas hi hagi la possibilitat d'una preparació i redacció massa ràpides.

No podem dir, encara, gran cosa d'aquestes múltiples obres geogràfiques, ja que totes elles estan sols iniciades; amb tot, els plans respectius i llurs primícies ens permeten fer-ne un breu anàlisi.

La més important de totes, no hi ha dubte que és la *Geografía Universal* de VIDAL DE LA BLACHE-GALLOIS que publica Montaner i Simon. Formarà una obra mo-

numental de 22 volums i és deguda a la prestigiosa escola geogràfica francesa que constituí el gran VIDAL DE LA BLACHE, l'esperit de la qual, amb la seva claredat i síntesi admirables, queda perfectament visible en els dos primers volums apareguts, dedicats a Anglaterra i a Bèlgica i Holanda, deguts a la ploma del professor de Geografia de la Universitat de París, Albert DEMANGEON.

En aquests volums, concretament, no sabríem trobar defecte i és d'esperar que els altres no seran inferiors. En canvi, caldria fer algunes observacions al conjunt de l'obra, en relació al nostre públic. D'una banda, hem de confessar que no creiem en la necessitat, amb prou feines en la utilitat, de les traduccions franceses. És possible que ens doni aquesta visió l'afortunada difusió del coneixement de la llengua del país veí a Catalunya i que terres endintre no esdevingui normalment el mateix. De totes maneres, una obra d'aquesta extensió i importància científica sembla que ha d'interessar principalment un públic al qual la lectura del francès serà familiar. Per un altre costat, un o més volums de Geografia general: astronomia, cartografia, fisiografia, climatologia, etnografia, història de la geografia, etc., etc., semblen necessaris per al nostre públic. A França no passa el mateix: per una banda la cultura mitjana obtinguda a l'escola i al liceu és molt superior a la que donen els nostres paupèrrims establiments d'ensenyança i, encara més, en matèria geogràfica; d'altra banda, la bibliografia francesa sobre aquelles matèries és abundant i selecta, no així la castellana, tan pobra com defectuosa.

* * *

La "Geografía Universal. Descripción moderna del mundo", que publica l'Institut Gallach, sota la direcció d'En Ferran VALLS I TABERNER, és una obra de proporcions més modestes. Constarà de cinc volums, un dedicat a les generalitats que esmentàvem i els altres a la part que podríem dir-ne descriptiva: Europa, Amèrica i Península Ibèrica, un volum cada una, i un darrer volum per a Asia, Africa i Oceania. No és una traducció, sinó que és deguda a la col·laboració de múltiples autors, molts d'ells de casa nostra. A judicar pels fascicles apareguts, el text és d'una indubtable vàlua científica i va unit a una presentació material magnífica en la que sobresurten les il·lustracions veritablement geogràfiques i la cartografia molt cuidada.

* * *

La "Nueva Geografía Universal" de la casa Espasa-Calpe constarà d'un nombre igual de volums. És traducció de la "Nouvelle Geographie Universelle" d'Ernest GRANGER, augmentada en la part d'Espanya i Amèrica per DANTIN CERECEDA i IZQUIERDO CROSELLES. L'obra comença amb la descripció dels països del N. d'Europa. Hi abunden les il·lustracions d'edificis i monuments i, tal vegada, la seva estampació hauria pogut ésser més perfecta pel què es refereix als gravats.

* * *

Finalment, la de la casa Seguí, en la que col·laboren els senyors COMAS I SOLA, BELTRAN Y RÓZPIDO i Miguel POMPIDO, té un caire més popular que les altres obres esmentades. Bellament il·lustrada, tal vegada hi ha, entre els seus gravats, una pro-

porció massa petita de fotografies verament geogràfiques, ofegades per les de monuments artístics. Una introducció astronòmica, la publicació de la qual alterna amb la geografia pròpiament dita, tot i tenir un interès innegable, agafa unes proporcions desmesurades.

Llevat de la publicació de la casa Montaner i Simon, que apareix en volums complets, les altres surten en forma de fascicles.

SERRA-RAFOLS

La Cultura del vaso campaniforme. Su origen y extensión en Europa

Alberto DEL CASTILLO YURRITA. Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, 1928. Un volum en quart, de 216 pàg., 206 làmines i 2 mapes.

Un dels tipus de ceràmica prehistòrica més interessants és el conegut amb el nom de *ceràmica del vas campaniforme*, a causa de la forma de campana que tenen els vasos més característics que comprèn. Aquest interès deriva de la gran extensió que aquesta ceràmica i la cultura que l'acompanya, abasten en l'eneolític, fins el punt d'arribar des d'Andalusia als límits de Polònia i des d'Escòcia a Sicília.

Nombrosa és la bibliografia prehistòrica dedicada a l'estudi d'aquest tema i gràcies a aquest esforç s'han pogut arribar a dibuixar les grans línies de dita cultura i asenyalar el seu origen i els seus camins d'expansió. El treball de CASTILLO sintetza tots els anteriors i resol nombroses dificultats fins ara no aclarides. Fruit no sols de l'estudi bibliogràfic sinó, sobre tot, de l'examen directe de la més gran part del material, l'autor arriba a establir conclusions prou fermes. Com ja havia sospitat HUBERT SCHMIDT i afirmat BOSCH GIMPERA, és Andalusia el bressol d'aquest tipus ceràmic, del qual en la terrissa incisa del neolític final i eneolític inicial hi han precedents que no es troben en altres llocs. L'expansió peninsular del vas campaniforme permet establir una sèrie de grups que es distingeixen per certes característiques de la forma i, encara més, per l'ornamentació i la tècnica amb què està feta: incisions fetes amb punxó, impressions de cordes, impressions d'un instrument dentat —tal vegada una rodeta—, impressions de *cardium*, etc. Són els grups d'Andalusia, del Planell inferior, del Planell superior, del Sistema Ibèric, de Portugal, de Galícia, d'Almeria i costa llewantina, de la Catalunya nova i del Pireneu amb els subgrups basc i català.

El pas de la cultura del vas campaniforme a Europa es fa per tres camins: el mediterrani, el de l'istme pireneic i l'atlàntic. Partint, probablement, d'Almeria, terra aleshores molt rica per l'abundància d'explotacions metallíferes, passa a Sardenya i des d'allí per una banda a Sicília, i per altra a la Toscana i a la vall del Pó. L'expansió a través dels Pireneus porta el vas campaniforme al Migdia de França amb caràcters molt semblants al de la ceràmica de les estacions pirenenques catalanes. Finalment, la similitud absoluta dels vasos gallegos i els bretons parla a favor de la filiació d'aquests darrers respecte dels primers. Quin és el camí seguit pel vas campaniforme per arribar al centre d'Europa? La hipòtesi més admesa fins ara donava la via del Ròdan, Saona i Rhin, però CASTILLO troba molt difícil fer derivar dels vasos del Rhin, de decoració modesta, els riquíssims vasos de Turingia, Bohèmia, Moràvia i Baviera, i, en canvi, observa el parentiu de la decoració de molts d'aquests grups amb els del N. d'Itàlia. Especialment la cultura nord-italiana de Remedello i la de l'alt Danubi o bavaresa, són extremadament semblants. Cal admetre, doncs, un

camí a través dels Alps, sense negar, per això, el camí Saonà-Rhin que explica la semblança dels vasos del S. de França amb els de l'O. d'Alemanya (Rhin). Ja en l'Edat del Bronze els vasos del Rhin passen a Holanda i a Gran Bretanya, on són molt abundants, encara que de formes degenerades.

Quin fou el motor que determinà l'expansió extraordinària d'aquesta cultura? El vas campaniforme és un simple tipus ceràmic, incapaç per ell mateix de desenrotllar un moviment cultural i que degué tenir una importància secundària per als homes que l'usaren, ja que la que li donem és sols en qualitat de testimoni arqueològic. El probable element essencial d'aquesta cultura és l'ús i el coneixement del metall: el coure. Les zones cupríferes, Andalusia, Sardenya, Alps austríacs, són els centres de difusió d'aquesta cultura. El comerç, que ja tenia a l'Europa del tercer milenar a. de J.-C. un gran desenrotllament (com diu CHESTERTON, la prehistòria "és molt probable que fos extraordinàriament semblant a la història que coneixem, llevat del detall de no conèixer-la"), devia ésser el què tot escampant el metall, escampava els elements culturals dels seus centres de producció. Per això, no resulta necessari suposar invasions de pobles per a explicar-se l'expansió d'aquesta cultura, encara que en alguns casos tant l'antropologia com l'arqueologia ho faci versemblant (moviments interns al centre d'Europa, Gran Bretanya).

El llibre de CASTILLO, bellament editat i amb una abundància d'il·lustració poc comuna a tot arreu, és un nou cas on veiem com des de Barcelona s'estudien magistralment problemes científics d'interès no merament local, sinó general, cosa que honora no sols l'autor, sinó també la nostra ciència i, particularment, la jove escola prehistòrica catalana.

SERRA-RAFOLS

Historia de Oriente

P. BOSCH-GIMPERA, vols. I i II de la *Historia Universal* publicada per la casa Sucs. de Joan Gili, Barcelona, 1927, 712 pàgs. amb 413 gravats; i 1928, 764 pàgs. amb 391 gravats, 8.º.

El nostre país, orfe d'estudis orientals, ha quedat enterament al marge de les grans empreses arqueològiques i històriques que han refet el passat meravellós del pròxim Orient i han començat a fixar les línies del llunyà Orient. No tenim, per tant, cap especialista en aquest ram de les disciplines històriques, cap orientalista. Això es traduïa en l'endarreriment enorme dels nostres manuals històrics, fets, encara, segons els coneixements dels temps de MARIETTE i MASPERO. BOSCH GIMPERA, sortint un moment de la seva tasca de prehistoriador, s'ha llençat, utilitzant tota la bibliografia moderna, a la tasca difícil de redactar una història d'Orient que per les seves proporcions depassa el tamany d'un manual, tal com ací sol ésser entès. Ningú millor preparat que l'il·lustre professor de Barcelona per fer una tal obra que cap altre professor del regne no hauria pogut ni intentar.

L'autor, format a l'escola alemanya, realitza un treball tant analític com sintètic. La dada històrica concreta, obtinguda del document o resta arqueològica és preferida a la visió personal de conjunt. El llibre, per tant, ofereix una gran munió de dades contrastades que àdhuc a l'especialista poden ésser útils en un moment donat. Conté una introducció etnològica i geogràfica a la que segueix la prehistòria i la història d'Egipte i Àsia Anterior, agrupada en períodes i en regions geogrà-

fiques. En la història del poble hebreu, al costat dels resultats exclusivament científics, hom exposa una tradició feta inalterable, qui sap si massa respectada per l'autor. No s'oblida l'Orient llunyà, Índia, Xina i Japó. I, cronològicament, enclou fins a l'època sasànida.

Cada capítol va acompanyat de la bibliografia utilitzada en la seva redacció, que constitueix l'índex dels més importants i recents treballs sobre la matèria. Llàstima que els editors no hagin sabut honorar aquest text valuosíssim. El format és una mica massa reduït i ni ell ni el paper permeten les belles il·lustracions en fotografia. Demés, aquestes són extretes d'altres llibres d'una manera poc curosa i, en conjunt, els fotogravats són quasi sempre deficients. En compensació, una copiosíssima sèrie de mapes esquemàtics originals ajuden a la intel·ligència del text i augmenten molt la valor didàctica de l'obra.

SERRA-RAFOLS

Manual del automòvil.

Compilat i il·lustrat per la redacció de la revista *The Motor*; traducció espanyola de Josep PUIG I BATET. Ed. Lluís Gili, Barcelona.

En els temps actuals de triomf absolut del motorisme, en què l'automòbil va extenent en proporcions prodigioses les seves possessions i cada mortal no perd l'esperança de veure's amb el volant entre mans, és interessant de proporcionar als novells conductors aquell conjunt de coneixements que els il·lustrin sobre el motor que manipulen i la forma més escaient de vetllar per a la seva conservació i corregir aquells petits defectes que no requereixen la intervenció de personal especialitzat.

Aquest "Manual del Automòvil" és un resum complet d'aquells coneixements, relligats i il·lustrats pel personal de redacció de *The Motor*. El llibre passa revista a totes les parts constituents i accesoris de l'automòbil, n'especifica la constitució, assenyala llur servei i funcionament i posa de manifest llurs possibles avaries i forma de corregir-les. Dóna, també, atinades indicacions sobre aquelles qüestions que tot i no ésser inherents pròpiament a l'automòbil no poden deixar d'ésser conegudes pel conductor i propietari, com són les condicions més escaients per al garage, la seva il·luminació, precaucions a prendre per evitar el foc, magatzematge de la gasolina, informació legal, etc.

El text és complementat per una gran quantitat de gravats que il·lustren profusament i amb claredat les seves explicacions.

E. A. M.